

Bostridge & Pappano herdenken de Eerste Wereldoorlog

HET JAMMERLIJKE VAN OORLOG

*Met een ernstige, licht gekwelde blik kijken tenor IAN BOSTRIDGE en pianist ANTONIO PAPPANO je aan vanaf de cover van hun nieuwste cd. **Requiem – The Pity of War** is verschenen om het einde van de Eerste Wereldoorlog te herdenken, dit najaar precies een eeuw geleden. Het repertoire omvat oorlogskritische liederen van Gustav Mahler en Kurt Weill, maar ook romantische muziek van componisten die in de loopgraven om het leven zijn gekomen. Bostridge over de fragiele vrede in Europa, de troostende werking van schoonheid en zijn emotionele betrokkenheid tijdens het zingen. “Ik geloof dat ik een sentimentalist ben.”*

*Tekst: MYRTHE MEESTER
Foto's: ERIC RICHMOND*

De titel van de cd, *Requiem – The Pity of War*, verwijst naar het *War Requiem* van Benjamin Britten. “Ik heb dat stuk al zo’n 85 keer gezongen”, vertelt Ian Bostridge. In eerste instantie wilde hij een boek over oorlogsmuziek schrijven, dat moest eindigen met een bespreking van het *War Requiem*. Uiteindelijk is dat boek er nooit gekomen, maar besloot hij samen met zijn vriend Antonio Pappano een cd met oorlogsliederstukken op te nemen. Britten gaf zijn requiem een motto van de Britse oorlogsdichter Wilfred Owen mee, dat ook uitstekend past bij de cd van Bostridge en Pappano:

*My subject is War, and the pity of War.
The Poetry is in the pity.
All a poet can do today is warn.*

(Mijn onderwerp is Oorlog, en het jammerlijke van Oorlog.
De Poëzie zit in dit jammerlijke.
Een dichter kan slechts waarschuwen.)

De muziek op de cd verhaalt van de tragiek van oorlog, van jonge levens die in volle bloei worden geknakt en rouwende moeders die naar de dood verlangen omdat hun zoon aan het front is gestorven. “Schoonheid is een moeilijk concept geworden na de Eerste en de Tweede Wereldoorlog”, zegt Bostridge. “Kunst mocht niet langer simpelweg mooi zijn, maar moest verontrusten en confronteren. Een bekend gezegde luidt: ‘Geen poëzie na Auschwitz’. In de context van zulke gruwelijkheden is het idee van schoonheid triviaal geworden.”

HET GRUWELIJKE DRAAGLIJK MAKEN

Toch erkent Bostridge dat de liederen op zijn cd heel mooi zijn. “Ze staan nog steeds in de romantische traditie, hoewel ze de grenzen van de chromatiek opzoeken, zoals veel liederen uit die periode.” Ook de liedteksten zijn niet van schoonheid gespeend, maar staan vaak op rijm en zijn opgebouwd uit traditionele strofes. “Het zijn gedichten met een grote formele schoonheid, maar hun beeldentaal is vaak grof en onaangenaam.” Het is deze wonderlijke combinatie van schoonheid en verschrikking die een zekere troost kan bieden. “Het artistieke aspect bakent de gruwelen af en maakt ze draaglijk. Het plaatst ze binnen grenzen, zodat we er niet meer door verzwoegen worden.”

Op de cd staan niet alleen oorlogsgelateerde liederen, maar ook romantische liederen van de jonggestorven soldaatcomponisten Rudi Stephan en George Butterworth. Daarin wordt de schoonheid van de jeugd en de erotiek bezongen, maar niet zonder een vleugje melancholie en duister voorgevoel. “Hoge kunst behandelt over het algemeen vooral de moeilijke kanten van het leven, en ik ben vrij goed in zulke muziek.” Lachend: “Al komt het gerust ook weleens voor dat ik vrolijke, luchtige liedjes vertolk.”

PERSOONLIJKE BETROKKENHEID

Maar wat voor muziek hij ook zingt, Bostridge doet dat altijd vanuit een grote persoonlijke betrokkenheid. “Ik kan me op geen enkele andere manier tot muziek verhouden dan op een persoonlijke manier. Daarom zing ik voornamelijk romantische muziek. En zelfs als ik niet-romantische muziek zing, doe ik dat op een romantische manier. Je ziet in de twintigste eeuw een sterke anti-romantische tendens ontstaan. Romantiek wordt als iets sentimenteels gezien. Nou ja, ik geloof dat ik een sentimentalist ben.” Daarin staat Bostridge niet alleen. “Er is een bekende uitspraak van Britten: ‘Als ik in de negentiende eeuw was geboren, was ik een romantische componist geweest’. En Britten is ook een romantische componist, al maakt hij veel gebruik van niet-romantische technieken. Als muziek geen enkele ruimte voor romantiek toelaat, geloof ik niet dat ik ermee uit de voeten zou kunnen. Het zou zo’n andere houding vereisen, zoveel afstand.” Ook de meeste luisteraars houden volgens Bostridge het meest van romantiek. “Daarom is *Wozzeck* (van Alban Berg, red.) de meest succesvolle opera die in een modernistische stijl is geschreven. Want ondanks het feit dat er veel hoekige, vervreemdende muziek in voorkomt, kent het ook momenten van ongelooflijke romantiek, die door het contrast des te meer expressiekracht hebben.”

Voorafgaand aan zijn carrière als zanger was Bostridge als historicus verbonden aan de Universiteit van Oxford. Maar muziek biedt hem een andere, meer rechtstreekse toegang tot het verleden. “Via muziek treed je op een heel directe manier het emotionele landschap van het verleden binnen. Het is een illusie dat je een idee of een persoon uit het verleden letterlijk opnieuw tot leven kunt brengen, want je neemt altijd je eigen identiteit en ideeën mee. Maar als je zingt, komen heden en verleden samen. Je transformeert jezelf én je creëert iets nieuws uit het materiaal dat je gegeven is.” Dat is niet per definitie een intellectuele aangelegenheid. “Soms »

denk ik veel na voordat ik ga zingen, maar dat hoeft niet." Schertsend voegt hij toe: "Er zijn talloze geweldige zangers die niet erg intellectueel zijn."

KWETSBARE VREDE

Toch doet Bostridge altijd een poging om de muziek die hij zingt te begrijpen. Van de Eerste Wereldoorlog heeft hij de indruk dat die nauw met de Tweede Wereldoorlog samenhangt. Daarom zijn op de cd, die verschijnt ter herinnering aan de Eerste Wereldoorlog, ook liederen van Kurt Weill opgenomen, geschreven kort nadat de Joodse componist uit nazi-Duitsland naar Amerika was gevlucht. En Gustav Mahler componeerde 'de krachtigste liederen die ooit over oorlog zijn geschreven' aan het einde van de negentiende eeuw, toen de Europese mogendheden zich in een verontrustend tempo begonnen te bewapenen. Het lijkt wel alsof Mahlers grimmige muziek, vol banale, marsachtige ritmes en melodieën, het aanbreken van een decennia-lange oorlogsperiode voorspelde.

"1945 vormde een ommekeer", vervolgt Bostridge met stelligheid. "Maar het gevaar bestaat dat we vergeten wat er tussen 1945 en 1975 in Europa is bereikt, en het allemaal overboord willen gooien." Met zijn cd herinnert hij eraan dat Europa in het verleden altijd door oorlogen is geteisterd, en dat vrede dus niet vanzelfsprekend is. "We leven in de veronderstelling dat alles stabiel is, maar als historicus zie je hoe veranderlijk situaties zijn. Ik geloof dat we op dit moment in ingewikkelde, verontrustende tijden leven. Hoeveel ruimte hebben Europese landen nodig voor nationale zelfbeschikking? En hoe moeten we omgaan met de opkomst van populistische, extreemrechtse bewegingen in Nederland, Engeland, Duitsland en Italië? Ik vind het angstaanjagend." «

Ian Bostridge (Londen, 1964) studeerde geschiedenis en filosofie in Oxford en Cambridge. In 1990 promoveerde hij op een dissertatie over hekserij in de vroegmoderne tijd. Pas op 27-jarige leeftijd debuteerde hij als professioneel tenor. Inmiddels heeft Bostridge talloze cd's op zijn naam staan, waarvan vele aan het werk van Schubert en Britten zijn gewijd. In 2015 publiceerde hij het boek *Schubert's Winter Journey: Anatomy of an Obsession*.

Bostridge werkte voor het eerst samen met pianist/dirigent Antonio Pappano in 2000, tijdens een uitvoering van het *War Requiem* van Britten. Sindsdien heeft het tweetal vele liederenrecitals gegeven en op cd uitgebracht.

Requiem – e Pity of War, Ian Bostridge en Antonio Pappano, werken van Mahler, Stephan, Butterworth, Weill, Warner Classics 0190295661564

